

OSTRAVAN.CZ

1. Nový ostravský Dalibor: Stát si v životě i tvorbě za svým je těžké, ale nezbytné

23.06.2023 ostravan.cz - Milan Bátor

[Odkaz na originál](#)**Klíčová slova:** divadla (3); moravskoslezského (3); Národního (3)

S málokterou operou zažil Smetana tolik trápení jako s Daliborem. Po úspěchu Prodané nevěsty bylo očekáváno dílo podobného ražení. Skladatel ale představil operu, která se na rozdíl od komické zpěvohry inspirovala dramatickým příběhem z českých dějin. Proč opera s patriotickým námětem vyvolala tolik ambivalencí? Potíž byla v tom, že Smetana využil na tehdejší zatuchlé domácí poměry novátorské kompoziční techniky, za což si vykoledoval nálepku epigona Richarda Wagnera. Pro vysvětlení nemusíme chodit daleko. Podobných nedorozumění, intrik a omylů jsou hudební dějiny plné. Vzpomeňme osudy Mozartovy korunovační opery La Clemenza di Tito, Dvořákovy Armidy apod.

Smetana nechtěl napodobit Wagnera ani nikoho dalšího, při práci sledoval své vlastní záměry a heroická tragédie o rytíři Daliborovi byla přirozeně další výzvou, s níž mohl změřit síly. Technikou příznačných motivů a výrazným psychologickým semknutím hudby a slova se sice Smetana Wagnerem inspiroval, ale jeho melodika, harmonie a rytmické prvky jsou zde naprosto osobité a vycházejí z české národní tradice. Umělecká rehabilitace skladatele se stala dobrovolným posláním velkých postav české kultury počínaje spisovatelem Janem Nerudou, dirigenty Karlem Kovařovicem, Otakarem Ostrčillem, Václavem Talichem až po jejich současného nástupce Roberta Jindru.

Zda existují relevantní důvody vrátit se k této Smetanově opeře, to vyplývá z nové inscenace **Národního divadla moravskoslezského**, která přichází po třinácti letech od chvíle, kdy byl Dalibor v Ostravě naposledy uveden v režii Ilji Racka a v hudebním nastudování Olivera Dohnánye. Režisérem nové inscenace je zkušený Martin Votava, působící v současnosti jako šéf plzeňského divadla J. K. Tyla. Votava se vyhnul experimentům a aktuálním parafrázím, k nimž postava revoltujícího hrdiny nepochybně svádí. Ponechal příběhu jeho původní časový rámec a soustředil se na psychologickou charakteristiku jednotlivých postav.

Z ní vyplývá kauzální atribuce, v níž Dalibor není vykreslen jako kontroverzní člověk s destruktivními rysy, ale jako muž, který se ocitnul v soukolí tragických událostí, hájí své jednání a zaujímá neoblomné stanovisko. Votava vnímá, jak velkou hodnotu mělo pro Smetanu přátelství, vyhýbá se pokusům o skandalizaci v podobě laciného příměru k homosexualitě a naopak zvýrazňuje zásadní roli ženy jako elementu, který dává naději na život, ale současně i na jeho nezadržitelný konec. Všimá si také, že skutečný život se odehrává dole a mezi králem a jeho poddanými často zeje nepřekonatelná propast.

Z inscenace opery Dalibor. (Foto: Martin Popelář)

Zvolené režijní koncepci konvenuje poměrně klasická scéna Daniela Dvořáka s výraznými geometrickými symboly. Krychle jako královský stolec evokuje koncentraci aspektů moci, ve starověku byla považována za sídlo všech živlů. Současně znázorňuje dualitu královského majestátu, který spočívá v neschopnosti podívat se na věc z jiného úhlu pohledu. Král většinu času zůstává ve svém "obezdění" se svými ušlechtilými starostmi, aniž by pochopil skutečnou stránku věcí. Všudypřítomné jsou patriotické motivy lva, které se promítají na oponě i v konkrétní skulptuře sochy šelmy. Dvořáková scéna je jako obvykle vizuálně sofistikovaná, nechýbí jí výtvarně koloristická elegance, virtuózní lehkost a flexibilita. Mírně plynoucí děj oživuje také tvárnými pohyblivými prvky.

Kostýmy Dany Haklové respektují jednotu místa a času, přičemž jsou inspirovány spíše filmovou než divadelní estetikou. Drsnější vzezření jim propůjčuje kouzlo a vizuální jiskru. V každém ohledu vystihují spolehlivě společenské postavení a zaměření postav, působí spíše aktualizačně než primárně historicky a retrográdně. Jana Tomsová vedla všechny účinkující k nenucenému pohybu a výstižnému pojetí všech dějových aspektů.

Nad prvním uvedením nového nastudování Smetanova Dalibora se sešlo pozoruhodné obsazení v jednotlivých rolích. Krále Vladislava ztvárnil slovenský barytonista Marián Lukáč. Dlouholetý sólista Státní opery v Košicích se představil v ostravském divadle vůbec poprvé a ihned zaujal. Typově se k podobné postavě hodí, ačkoli jeho herecké prostředky byly spíše minimalistické, potěšil svým znělým a barevně lahodným hlasem. Árii Krásný to cíl Lukáč zazpíval s mimořádnou senzitivitou.

Z inscenace opery Dalibor. (Foto: Martin Popelář)

Dalibora se ujal domácí Luciano Mastro. Rodák z italského Alberobella má s touto rolí zkušenosti, ostatně ji ztvárnil již během předešlého ostravského nastudování v letech 2009–2010. Mastro se mohl spolehnout na svůj sladce znějící a v plném rozsahu vyrovnaný kantabilní hlas. Preciznost jeho pěveckého pojetí byla zřejmá v dobré artikulaci a spolehlivém hereckém podání. Jeho Dalibor má přirozený respekt, pěvecký tenorista zvládl obtížnou úlohu velmi solidně. Dokázal odstínit kontrastní heroické i milostné árie a projevil se jako pozorný jevištní partner Jolany Fogašové.

Slovenská sopranistka se objevila na prknech **Národního divadla moravskoslezského**, pokud je mi známo, poprvé a okamžitě se postarala o pořádný rozruch. Její Milada je charismatická a inspirativní žena. Fogašová dokázala odstínit všechny dramatické polohy: od deprimované ženy, která přišla o bratra, přes převlekovou roli nečekané a záhadné osvoboditelky až po tragický střet s královskými vojáky, během něž ukáže svou houževnatost. Její sugestivně témbrovaný hlas upoutal obdivuhodnou dynamickou škálou, jíž nechyběla perfektní srozumitelnost i v nejjemnější dynamice. Hudební i herecké prostředky se v jejím emotivním výkonu nádherně prostupovaly s jevištní přirozeností a sugestivní intenzitou výrazu.

Z inscenace opery Dalibor. (Foto: Martin Popelář)

Role velitele hradní stráže Budivoje se ujal František Zahradníček. Můžeme konstatovat, že šlo rovněž o správnou volbu, Zahradníček je pro podobné úlohy ideální typ. Drsný a nesmlouvavý a pěvecky spolehlivý. Dojemný a rozkošný výkon představil

legendární slovenský basista Peter Mikuláš v postavě žaláříka Beneše. Jeho pěvecký i herecký výkon lze označit za učebnicovou ukázkou přirozeného herectví, šarmu a správného výrazu.

Veronika Holbová (uprostřed). (Foto: Martin Popelář)

Bezvadnou dvojici vytvořili tenorista Ondřej Koplík a sopranistka Veronika Holbová. Takto vypadá sezpívaná a sešraná umělecká interakce! Jejich Vítek a Jitka působili spontánně a uvolněně. Zpívali s lehkostí a pružností, která vychází ze správné pěvecké techniky a zdravě posazeného hlasu. Zkrátka bylo vidět, že jsou na jevišti jako doma. Sestavu sólistů na jevišti dotvářeli Waldemar Wiczorek a Ambrož Jana Rychtář, v obou případech citlivě a se smyslem pro kontext.

Sbor **Národního divadla moravskoslezského** má v Daliborovi hlavní slovo ve druhém dějství. Zbrojnoši v krčmě v jejich podání ovšem patří k největším "hitům" inscenace. Také v dalších případech sbor potvrdil, že má pro Smetanu místo nejen v uměleckém portfoliu, ale také ve svém srdci. Jejich interpretace měla živelnost, precizní výraz a nezbytné nasazení.

Z inscenace opery Dalibor. (Foto: Martin Popelář)

Na závěr bych rád vyzdvihl hudební nastudování Roberta Jindry. Je nutno konstatovat, že pan dirigent dokonale pochopil a vystihl hudební podstatu Dalibora jako díla, které je dramatické, romantické, něžné i bojovné. Jako opery, která vychází z dokonalého promyšlení struktury bez vnějších a laciných efektů. V tomto smyslu Jindra dokázal rozeznat Dalibora jako dílo nepodbízivé, plné úchvatných dramatických oblouků, strhujících emotivních momentů, které bez sentimentu dokážou zaujmout. Vidět Jindru během představení je velmi inspirativní. Elegance, s níž modeluje svá gesta, je obdivuhodná, stejně jako bezpečná orientace, spolehlivé taktování a udávání všech nástupů. Orchester pod jeho vedením hrál s vitalitou a elánem, který se běžně neslyší, což je s ohledem na celoroční námahu a únavu všech zúčastněných chvályhodné. Jindra dokáže svým iniciativním přístupem hráče strhnout a to je velmi vzácná vlastnost.

Nová inscenace Smetanova Dalibora v Ostravě má několik důležitých vlastností, pro které je dobré ji vidět třeba i opakovaně. Režie neexhibuje samoúčelnými výklady, scéna se neopájí vlastní důležitostí ani plejádou současných audiovizuálních možností, kostýmy netrhají synergický dojem z celkového tvaru, obsazení je dobře zvolené. Sbor sice nemá tolik prostoru, ale jeho partie utkví v paměti. Hudební nastudování Roberta Jindry dává naprosto pádnou odpověď, proč by Smetanův Dalibor neměl upadnout v zapomnění. Jeho hudba je totiž magická a s každým dalším poslechem se stává neoprostadatelnou.

URL | <https://www.ostravan.cz/80099/novy-ostravsky-dalibor-stat-si-v-zivote-i-tvorbe-za-svym-je-tezke-ale-nezbytne/>

[« zpět na začátek](#)

[Úvod Divadlo](#) Nový ostravský Dalibor: Stát si v životě i tvorbě za svým je těžké, ale nezbytné

Nový ostravský Dalibor: Stát si v životě i tvorbě za svým je těžké, ale nezbytné

23.6.2023 [Milan Bátor Divadlo Recenze](#)

<https://www.ostravan.cz/80099/novy-ostravsky-dalibor-stat-si-v-zivote-i-tvorbe-za-svym-je-tezke-ale-nezbytné/>

Dalibor Bedřicha Smetany se stal poslední operní premiérou ostravské divadelní sezóny. Národní divadlo moravskoslezské uvedlo nové nastudování tohoto díla ve čtvrtek 22. června. Dalibor má režii Martina Otavy a scénu Daniela Dvořáka. Kostýmy navrhla Dana Haklová a hudební nastudování připravil dirigent Robert Jindra. V hlavních rolích se ve čtvrtek představili Marián Lukáč, Luciano Mastro, František Zahradníček, Peter Mikuláš, Ondřej Koplík, Jolana Fogašová a Veronika Rovná. Spoluúčinkovali Waldemar Wiczorek, Jan Rychtář, sbor a orchestr Národního divadla moravskoslezského. Provedení řídil Robert Jindra.

[Zvětšit obrázek](#)

Luciano Mastro jako Dalibor.
Foto: Martin Popelář

S málokterou operou zažil Smetana tolik trápení jako s *Daliborem*. Po úspěchu *Prodané nevěsty* bylo očekáváno dílo podobného ražení. Skladatel ale představil operu, která se na rozdíl od komické zpěvohry inspirovala dramatickým příběhem z českých dějin. Proč opera s patriotickým námětem vyvolala tolik ambivalencí? Potíž byla v tom, že Smetana využil na tehdejší zatuchlé domácí poměry novátorské kompoziční techniky, za což si vykoledoval nálepku epigona Richarda Wagnera. Pro vysvětlení nemusíme chodit daleko. Podobných nedorozumění, intrik a omylů jsou hudební dějiny plné. Vzpomeňme osudy Mozartovy korunovační opery *La Clemenza di Tito*, Dvořákovy *Armidy* apod.

Smetana nechtěl napodobit Wagnera ani nikoho dalšího, při práci sledoval své vlastní záměry a heroická tragédie o rytíři Daliborovi byla přirozeně další výzvou, s níž mohl změřit síly. Technikou příznačných motivů a výrazným psychologickým semknutím hudby a slova se sice Smetana Wagnerem inspiroval, ale jeho melodika, harmonie a rytmické prvky jsou zde naprosto osobité a vycházejí z české národní tradice. Umělecká rehabilitace skladatele se stala dobrovolným posláním velkých postav české kultury počínaje spisovatelem Janem Nerudou, dirigenty Karlem Kovařovicem, Otakarem Ostrčillem, Václavem Talichem až po jejich současného nástupce Roberta Jindru.

Zda existují relevantní důvody vracet se k této Smetanově opeře, to vyplývá z nové inscenace Národního divadla moravskoslezského, která přichází po třinácti letech od chvíle, kdy byl Dalibor v Ostravě naposledy uveden v režii Ilji Racka a v hudebním nastudování Olivera Dohnánye. Režisérem nové inscenace je zkušený *Martin Otava*, působící v současnosti jako šéf plzeňského divadla J. K. Tyla. Otava se vyhnul experimentům a aktuálním parafrázím, k nimž postava revoltujícího hrdiny nepochybně svádí. Ponechal příběhu jeho původní časový rámeček a soustředil se na psychologickou charakteristiku jednotlivých postav.

Z ní vyplývá kauzální atribuce, v níž Dalibor není vykreslen jako kontroverzní člověk s destruktivními rysy, ale jako muž, který se ocitnul v soukolí tragických událostí, hájí své jednání a zaujímá neoblomné stanovisko. Otava vnímá, jak velkou hodnotu mělo pro Smetanu přátelství, vyhýbá se pokusům o skandalizaci v podobě laciného příměru k homosexualitě a naopak zvýrazňuje zásadní roli ženy jako elementu, který dává naději na život, ale současně i na jeho nezadržitelný konec. Všimá si také, že skutečný život se odehrává dole a mezi králem a jeho poddanými často zeje nepřekonatelná propast.

Z inscenace opery Dalibor. (Foto: Martin Popelář)

Zvolené režijní koncepci konvenuje poměrně klasická scéna *Daniela Dvořáka* s výraznými geometrickými symboly. Krychle jako královský stolec evokuje koncentraci aspektů moci, ve starověku byla považována za sídlo všech živlů. Současně znázorňuje dualitu královského majestátu, který spočívá v neschopnosti podívat se na věc z jiného úhlu pohledu. Král většinu času zůstává ve svém „obezdění“ se svými ušlechtilými starostmi, aniž by pochopil skutečnou stránku věcí. Všudypřítomné jsou patriotické motivy lva, které se promítají na oponě i v konkrétní skulptuře sochy šelmy. Dvořákova scéna je jako obvykle vizuálně sofistikovaná, nechybí jí výtvarně koloristická elegance, virtuózní lehkost a flexibilita. Mírně plynoucí děj oživuje také tvárnými pohyblivými prvky.

Kostýmy *Dany Haklové* respektují jednotu místa a času, přičemž jsou inspirovány spíše filmovou než divadelní estetikou. Drsnější vzezření jim propůjčuje kouzlo a vizuální jiskru. V každém ohledu vystihují spolehlivě společenské postavení a zaměření postav, působí spíše aktualizačně než primárně historicky a retrográdně. *Jana Tomsová* vedla všechny účinkující k nenucenému pohybu a výstižnému pojetí všech dějových aspektů.

Nad prvním uvedením nového nastudování Smetanova Dalibora se sešlo pozoruhodné obsazení v jednotlivých rolích. Krále Vladislava ztvárnil slovenský barytonista *Marián Lukáč*. Dlouholetý sólista Státní opery v Košicích se typově k podobné postavě hodí. Ačkoliv jeho herecké prostředky byly spíše minimalistické, potěšil svým znělým a barevně lahodným hlasem. Árii *Krásný to cíl* Lukáč zazpíval s mimořádnou senzitivitou.

Z inscenace opery Dalibor. (Foto: Martin Popelář)

Dalibora se ujal domácí *Luciano Mastro*. Rodák z italského Alberobella má s touto rolí zkušenosti, ostatně ji ztvárnil již během předešlého ostravského nastudování v letech 2009–2010. Mastro se mohl spolehnout na svůj sladce znějící a v plném rozsahu vyrovnaný kantabilní hlas. Preciznost jeho pěveckého pojetí byla zřejmá v dobré artikulaci a spolehlivém hereckém podání. Jeho Dalibor má přirozený respekt, pěvecky tenorista zvládl obtížnou úlohu velmi solidně. Dokázal odstínit kontrastní heroické i milostné árie a projevil se jako pozorný jevištní partner *Jolany Fogašové*.

Slovenská sopranistka představila postavu Milady jako charismatickou a inspirativní ženu. Dokázala odstínit všechny dramatické polohy: od deprimované ženy, která přišla o bratra, přes převlekovou roli nečekané a záhadné osvoboditelky až po tragický střet s královskými vojáky, během něž ukáže svou houževnatost. Její sugestivně témbrovaný hlas upoutal obdivuhodnou dynamickou škálou, jíž nechyběla perfektní srozumitelnost i v nejjemnější dynamice. Hudební i herecké prostředky se v jejím emotivním výkonu nádherně prostupovaly s jevištní přirozeností a sugestivní intenzitou výrazu.

Z inscenace opery Dalibor. (Foto: Martin Popelář)

Role velitele hradní stráže Budivoje se ujal *František Zahradníček*. Můžeme konstatovat, že šlo rovněž o správnou volbu, Zahradníček je pro podobné úlohy ideální typ. Drsný a nesmlouvavý a pěvecky spolehlivý. Dojemný a rozkošný výkon představil legendární slovenský basista *Peter Mikuláš* v postavě žaláříka Beneše. Jeho pěvecký i herecký výkon lze označit za učebnicovou ukázkou přirozeného herectví, šarmu a správného výrazu.

Veronika Holbová (uprostřed). (Foto: Martin Popelář)

Bezvadnou dvojici vytvořili tenorista *Ondřej Koplík* a sopranistka *Veronika Rovná*. Takto vypadá sezpívaná a sehraná umělecká interakce! Jejich Vítek a Jitka působili spontánně a uvolněně. Zpívali s lehkostí a pružností, která vychází ze správné pěvecké techniky a zdravě posazeného hlasu. Zkrátka bylo vidět, že jsou na jevišti jako doma. Sestavu sólistů na jevišti dotvářeli *Waldemar Wiczorek* a *Ambrož Jana Rychtář*, v obou případech citlivě a se smyslem pro kontext.

Sbor Národního divadla moravskoslezského má v Daliborovi hlavní slovo ve druhém dějství. Zbrojnoši v krčmě v jejich podání ovšem patří k největším „hitům“ inscenace. Také v dalších případech sbor potvrdil, že má pro Smetanu místo nejen v uměleckém portfoliu, ale také ve svém srdci. Jejich interpretace měla živelnost, precizní výraz a nezbytné nasazení.

Z inscenace opery Dalibor. (Foto: Martin Popelář)

Na závěr bych rád vyzdvihl hudební nastudování *Roberta Jindry*. Je nutno konstatovat, že pan dirigent dokonale pochopil a vystihl hudební podstatu Dalibora jako díla, které je dramatické, romantické, něžné i bojovné. Jako opery, která vychází z dokonalého promyšlení struktury bez vnějších a laciných efektů. V tomto smyslu Jindra dokázal rozeznít Dalibora jako dílo nepodobné, plné úchvatných dramatických oblouků, strhujících emotivních momentů, které bez sentimentu dokážou zaujmout. Vidět Jindra během představení je velmi inspirativní. Elegance, s níž modeluje svá gesta, je obdivuhodná, stejně jako bezpečná orientace, spolehlivé taktování a udávání všech nástupů. Orchester pod jeho vedením hrál s vitalitou a elánem, který se běžně neslyší, což je s ohledem na celoroční námahu a únavu všech zúčastněných chvályhodné. Jindra dokáže svým iniciativním přístupem hráče strhnout a to je velmi vzácná vlastnost.

Nová inscenace Smetanova Dalibora v Ostravě má několik důležitých vlastností, pro které je dobré ji vidět třeba i opakovaně. Režie neexhibuje samoúčelnými výklady, scéna se neopájí vlastní důležitostí ani plejádou současných audiovizuálních možností, kostýmy netrhají synergický dojem z celkového tvaru, obsazení je dobře zvolené. Sbor sice nemá tolik prostoru, ale jeho partie utkví v paměti. Hudební nastudování Roberta Jindry dává naprosto pádnou odpověď, proč by Smetanův Dalibor neměl upadnout v zapomnění. Jeho hudba je totiž magická a s každým dalším poslechem se stává nepostradatelnou.